

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 31 augusti 2011

[Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil](#)

”Evig eies kun det tapte”: Norge, Oslo, Utøya, 22/7 2011

Aage Radmann

Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö högskola

Anders Behring Breiviks fega attack på det norska demokratiska samhället genom massmord på unga socialdemokrater har upprört en hel värld. Politik och samhällsliv i Norge har lång väg tillbaka till något slags normalitet. Men också idrotten, landets största folkrörelse drabbades, som [Dag Vidar Hanstad](#) framhöll i en [krönika](#) i *Aftenposten* en vecka efter dådet – många av de 69 mördade ungdomarna var också idrottsutövare, i olika sporter och på olika nivåer. Den norska idrottsrörelsen reagerade med stor sorg och känslighet på dådet.

I denna första uppdatering av idrottsforum.org sedan massakern på Utøya publicerar vi en betraktelse av forumets förra utgivare Aage Radmann, där han väver samman de värden som Breivik attackerade med de världen idrotten säger sig stå för, men inte alltid kan leva upp till.

Barnamördaren Breivik ville komma åt den maktstruktur som har bäddat för det mångkulturella, demokratiska samhället, ett samhälle som bygger på öppenhet, tillit och ömsesidigt förtroende. Samma värden som idrotten förväntas

bygga på och som i Sverige kanske tydligast uttrycks i Riksidrottsförbundets skrift Idrotten vill. Man skulle kanske kunna kalla det en "strävansskrift" – för precis som samhället i övrigt så har också idrotten sina fläckar, något inte minst höjdhopparen Patrik Sjöbergs memoarer och pedofilhärvan kring handbollslaget LUGI har visat med smärtsam tydlighet under 2011.

Både kring Sjöberg och Lugi har det funnits rykten om att "allt inte stod rätt till", men nästan ingen vågade ta tag i det. Och "vågade" är ordet, för de två män som förgrep sig på Sjöberg och LUGI-killarna hade ett starkt idrottshabitus och de var internationellt framgångsrika, både som tränare och som ledare. De få som vågade ställa frågor blev tystade av de människor som befann sig runt förövarna, inte i första hand av förövarna själva, de verkade nästan vara oåtkomliga genom sin diskursiva makt inom respektive förening.

Barnamördaren Breiviks slaktande förklaras i ett individperspektiv med frånvarande pappa, snedvriden mansbild, våldsromantik, narcissistisk självbild samt dålig verklighetsförankring. En beskrivning som skulle passa in på många män, unga som gamla, och som endast ger en delförklaring till Breiviks handlande. Att Breivik i ett av världens mest öppna länder – där var och en av medborgarna, från nyfödd till åldring, har en förmögenhet på 630 000 kronor om oljefonden skulle fördelas jämnt på folket, och som alltid hamnar i tätgruppen när olika rankningar kring "världens bästa länder" görs – ser just de som har varit med på att bygga välståndet som sin huvudfiende är en tragisk ironi. Tragisk är också alla de anonyma röster på olika internetforum som hyllar Breiviks handlande: det visar just det att det inte var en fritt svävande, ensam, galen våldspyskopat, utan det verkar finnas gott om själsfränder som omfattar Breiviks idéer.

I analysen efter Utøyakatastrofen har det framkommit att det finns gott om högerfascister som använder internet som sin plattform och megafon. I England diskuteras nu, efter kravallerna i augusti 2011, om man skall förbjuda vissa internetsidor, införa censur, hårdare kontroll, allt för att stävja förväntade våldsyttningar. Två unga män blev dömda till fyra års fängelse för att ha uppmanat till bråk på sina egna facebooksidor. Barnamördaren Breivik gjorde en mediestrategi kring sin mass-slakt som han tyvärr har lyckats bra med. Manifestet, bilderna, planeringen, uniformerna finns på world wide web och kommer leva där så länge internet finns. På detta sätt har barnamördaren Breivik lyckats med sitt uppsåt: att stå i centrum för världens medier.

Idrottsjournalistiken kännetecknas bland annat av en ständig upprepning av krigsmetaforer, det är kamp, krig, krigare, vinnare, förlorare, hjältar, förrädare, fronter, försvarsvapen, angreppsvapen osv.

Då Sverige förlorade OS-kvartsfinalen i ishockey för herrar i Salt Lake City 2002 mot Vitryssland med 3–4, kunde spelarna dagen efter se sig själva på bild i kvällspressen under rubriken "Landsförrädare". Så mycket betyder ishockey och idrott i Sverige att om man förlorar en match så har man, i medieretoriken, förrått sitt land. Breiviks förklaring till att han mördade barnen på Utøya var att "de var landsförrädare" – samma begrepp, samma semantiska innebörd, men ett världskrig utgör skillnaden mellan Sverige och Norge när det gäller begreppet landsförrädare. I Norge har vi angivaren Henry Rinnan och nazisten Vidkun Quisling, "Gestapos bästa vänner" från andra världskriget, inristade i vårt norska habitus. Det finns ingen svensk Quisling, och därför kan man använda begreppet "landsförrädare" slarvigt, utan att tänka på ordets innebörd och mening. Breivik är en landsförrädare eftersom han vill döda det öppna, demokratiska norska samhället. Efter allt som är skrivit efter katastrofen i Oslo och på Utøya är det två saker som de flesta skribenter tycks vara överens om: Norge har mist sin oskuld, och Breivik är en landsförrädare,

Nu är det upp till oss andra att ta vid i vårt vardagsliv, oavsett var vi verkar. Tror du på demokratin – använd din röst nästa gång din (idrotts-)förening har årsmöte och var med och bestäm vilka prioriteringar din klubb skall göra framöver, t ex vad gäller barnens villkor i föreningen. Tror du på mångfald – säg ifrån nästa gång du hör någon prata om vi och dem. Tror du på jämställdhet – säg ifrån nästa gång du hör någon skrika "jävla domarfitta" på läktaren. Tror du på yttrandefriheten – använd den. Ord betyder något och ord blir handlingar.

På detta sättet kan vi visa att det finns val och att valen görs i vardagen och det är i vardagen livet levs. "Ewig eies kun det tapte" är ett citat från Henrik Ibsens *Brand*, 1886.

Copyright © Aage Radmann 2011